

Susann Östergård
Ekolog, projektledare
Telefon 08-508 28 936, 076-122 89 36
susann.ostergard@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

MILJÖÖVERVAKNINGSPLAN 2010-2013

Förslag till beslut

1. Överlämna rapporten för kännedom.

Gunnar Söderholm

Ulf Mohlander

Sammanfattning

Miljöövervakningen är en grund för flera av nämndens uppgifter, som tillsyn enligt miljöbalken samt att ge stöd till nämnders och styrelser miljöarbete. Resultaten möjliggör uppföljning av lagstiftning, mål och åtgärder.

Miljöövervakningen är i delar lagreglerad och lagstadgade miljökvalitetsnormer finns för luftkvalitet och omgivningsbuller samt sedan december 2009 även för ytvattenstatus. Den senare berör flera miljöområden. Utöver miljöarbete med vattenkvalitet i fokus så berörs även miljöarbete med inriktning på mark och biologisk mångfald. Annat avgörande för miljöövervakningens inriktning är uppsatta miljömål, nya kunskaper om miljön och dess effekter på hälsa samt resultat från miljö- och hälsoutredningen.

Årets planerade miljöövervakning, samt utredande och kommunikationsinriktade insatser med nära koppling till miljöövervakning, har behandlats i miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhetsplan för år 2010. Miljöövervakning förutsätter långsiktighet för adekvat information om miljötillstånd och förändringar i miljön. Rapporten *Miljöövervakningsplan 2010-2013* visar därför såväl planerad samt behov av miljöövervakning och vissa särskilda insatser som finns under perioden 2010-2013.

Miljöövervakningen och vissa insatser är fördelade på områdena luft, mark, vatten, biologisk mångfald och miljöns inverkan på människors hälsa. Nytt för i år är ett kapitel som beskriver övergripande insatser, som är till stöd för verksamheterna inom samtliga miljöövervakningsområdena och för andra verksamheter.

Bakgrund

Enligt Miljö- och hälsoskyddsnämndens reglemente¹ ankommer det på nämnden att genom miljöövervakning följa tillståndet i miljön. Miljöövervakning ger genom insamling av data och miljöanalyser besked om detta, samt om förändringar i miljön. Resultaten används som underlag för analys av källor till miljö- och hälsopåverkan, och för att bedöma vilka åtgärder som bör vidtas för att få önskad effekt.

Miljöövervakningen är en del av Miljö- och hälsoskyddsnämndens miljö- och hälsoskyddsarbete. Den är grund för flera av nämndens uppgifter som tillsyns- och prövningsmyndighet enligt miljöbalken. Den möjliggör uppföljning av lagstiftning, mål och åtgärder för miljö och hälsa på lokal nivå samt ger underlag för prioriteringar inom tillsyn och program. Miljöövervakning är också en förutsättning för nämndens uppdrag att informera om miljötillståndet i staden och genom sin expertkompetens inom miljöskydds- och naturvårdsområdet stödja nämnders och styrelser miljöarbete.

Avgörande för miljöövervakningens inriktning är miljölagstiftning, uppsatta miljömål och nya kunskaper om miljön och dess effekter på hälsa. Miljöövervakningen är i delar lagreglerad. Lagstadgade miljö kvalitetsnormer finns för luftkvalitet och omgivningsbuller samt sedan december 2009 även för ytvattenstatus. (Se mer om detta nedan.)

Syftet med *Miljöövervakningsplan 2010-2013* är att samlat visa förvaltningens för år 2010 planerade miljöövervakning samt det långsiktiga behovet av miljöövervakning. Rapporten är ämnad att vara en grund för en långsiktig, strukturerad och resurseffektiv miljöövervakning med hög miljönytta. Den möjliggör en ökad samordning av förvaltningens miljöövervakning och bidrar till förbättrade förutsättningar för samspel mellan planering av verksamheter som miljöövervakning, tillsyn och program. Rapporten är resultatet av en

- kartläggning av tidigare och pågående miljöövervakning i staden,
- inventering av behov av miljöövervakning, relaterat till lagstiftning och vad som framkommer miljö- och hälsoutredningen, tillsynsplanen samt projekt- och programarbeten på förvaltningen,
- samlad bedömning och prioritering av behov av miljöövervakning.

Genomlysningen genomförs kontinuerligt i dialog med tjänstemän som arbetar med tillsyn samt med andra berörda förvaltningar och bolag i Stockholms stad.

I den årliga verksamhetsplaneringscykeln redovisas miljöövervakningen integrerat i stadens interna ledningssystem, webb-ILS. Årets planerade miljöövervakning, samt utredande och kommunikationsinriktade insatser med nära koppling till miljöövervakning, har behandlats i miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhetsplan för år 2010.

¹ Kommunfullmäktiges beslut om nytt reglemente den 11 december 2006 (Utl 2006:193).

De primära målgrupperna för planen är, utöver miljö- och hälsoskyddsnämnden, förvaltningsledningen och handläggare som arbetar med miljöövervakning. Planen kan ge vägledning för tillsyn och programverksamheterna inom Miljöförvaltningen, liksom för externa miljöaktörer. Resultat från miljöövervakningen presenteras i projekt- och programspecifika rapporter till miljö- och hälsoskyddsnämnden. Resultaten förs också kontinuerligt ut på Internet via Miljöbarometern.

LAGSTIFTNING OM VATTENFÖRVALTNING

Ny lagstiftning om förvaltning av vattenkvaliteten berör flera miljöområden. Utöver miljöarbete med vattenkvalitet så berörs även miljöarbete med inriktning på mark (inklusive grundvatten) och biologisk mångfald (i akvatiska miljöer).

EU har genom direktiv² beslutat om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för vattenpolitikens område (Ramdirektivet för vatten). Sverige har införlivat direktivet i svensk lagstiftning³. Stockholms stad hör till Norra Östersjöns vattendistrikt där länsstyrelsen i Västmanlands län är vattenmyndighet. Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har meddelat föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster (miljökvalitetsnormer) i vattendistriktet. Vidare har vattenmyndigheten meddelat beslut om åtgärdsprogram för vattenförvaltningen respektive vattenförvaltningsplan.

Miljökvalitetsnormer har betydelse vid tillståndsgivning och tillsyn enligt miljöbalken. Myndigheter och kommuner ska enligt 5 kap 3 § miljöbalken säkerställa att de miljökvalitetsnormer som har meddelats med stöd av miljöbalken uppfylls när de prövar tillåtlighet, tillstånd, dispenser m.m., utövar tillsyn eller meddelar föreskrifter.

Enligt 2 kap 7 § miljöbalken gäller de krav på verksamhetsutövare som stadgas i 2 kap 2-5 §§ och 6 § första stycket miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (proportionalitetsavvägning). En sådan avvägning får dock inte medföra att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap miljöbalken åsidosätts.

Ett förslag till lagändring med avseende på åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer har lagts fram⁴. Enligt 5 kap 3 § i förslaget ska myndigheter och kommuner ansvara för att miljökvalitetsnormer följs. Vidare innebär förslaget att endast sådana miljökvalitetsnormer som innebär en kvantitativ begränsning i något avseende, så kallad gränsvärdesnorm, ska beaktas vid en bedömning enligt 2 kap 7 § miljöbalken. Detta skulle innebära att en myndighet kan hindra en verksamhet med stöd av 2 kap 7 § miljöbalken endast när en sådan gränsvärdesnorm överskrids.

² 2000/60/EG den 22 oktober 2000.

³ I huvudsak genom bestämmelser i 5 kap miljöbalken (1998:808), förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (vattenförvaltningsförordningen) och förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion.

⁴ Lagrådsremiss den 25 februari 2010 ”Åtgärdsprogram och tillämpningen av miljökvalitetsnormer”

Miljökvalitetsnormerna för vatten är inte formulerade som gränsvärdesnormer utan syftet med dem är att uppnå en viss status i vattenkvaliteten. Vid införandet av den nya lagstiftningen kommer försämringsförbudet i 16 kap 5 § miljöbalken att avskaffas.

Genom införlivandet av Ramdirektivet för vatten i svensk lagstiftning fastställs att den ekologiska och kemiska statusen i ytvatten ska övervakas. Det är vattenmyndigheten som har ansvar för att övervakningen genomförs. Kommuner ska, enligt förordningen om förvaltning av kvaliteten i vattenmiljön, ge in underlag som de innehar och som vattenmyndigheten behöver för att fullgöra sina uppgifter. I förordningen anges även att genomförande av övervakningsprogram ska ske i samarbete med bland annat kommuner.

Miljöövervakning under perioden

Nedan följer en översikt av miljöövervakning, samt vissa särskilda insatser, som planeras respektive det finns behov av under perioden 2010-2013. I rapporten beskrivs aktiviteterna med beställare, ansvarig vid miljöförvaltningen samt uppskattade kostnader.

LUFTÖVERVAKNING

Följande luftövervakning och till den nära kopplade insatser är redovisade i VP 2010 men återfinns även som behov under resterande delen av perioden:

- Uppföljning av åtgärder för att klara gällande och överskridna normer för partiklar PM10 och kvävedioxid.
- Lokal luftkontroll och utvärdering av miljökvalitetsnormer som ligger över den övre utvärderingströskeln (partiklar PM10 och kvävedioxid).
- Regional luftövervakning och utvärdering av miljökvalitetsnormer som ligger över den övre utvärderingströskeln (partiklar PM10, kvävedioxid, ozon).
- Kartläggning av PM2,5-halter – utvärdering mot ny miljökvalitetsnormer.
- Följa och bidra med kunskap om luftföroreningars effekter på hälsa, miljö och klimat.
- Prognoser för utsläpp (i VP 2010 rubricerat som Uppföljning av växthusgasutsläpp/person).

Fr.o.m. 2011 finns behov även av följande aktivitet:

- Uppföljning av miljöprogramsmål (relaterat till energistatistik)

ÖVERVAKNING AV MARK OCH GRUNDVATTEN

Kunskaperna om påverkan av urban miljö på grundvattenkvaliteten är otillräckliga. Som uppföljning av stadens tidigare grundvattenkemiska övervakning från 1997 och 2004,

som rönt stort intresse, både nationellt och internationellt, är det angeläget att genomföra en undersökning under 2011. Det möjliggör en tidsmässig samordning med Stockholms läns grundvattenkemiska övervakning, som ska utgöra underlag för rapporteringen 2013 enligt vattendirektivet. En sammanställning av den miljöövervakning samt de särskilda insatser som beskrivs i den långsiktiga planen återfinns samtliga i VP 2010, dvs.:

- Planera för att genomföra grundvattenkemisk kartering.
- Kartfunktion när det gäller förorenade områden samt inläsning av mark- och sedimentdatabasen i ECOS.
- Tillgängliggöra ECOS geografiska information om förorenade områden i ArcGIS.
- Försurningsbelastning – beräkning av atmosfäriskt nedfall av kväve och svavel.
- Bedömningsunderlag för köldbärare vid bergvärmepumpstillstånd.

Den grundvattenkemiska karteringen och att tillgängliggöra ECOS-information samt försurningsbelastningsberäkningarna löper därefter vidare som behov under perioden.

VATTENÖVERVAKNING

Stadens kunskap om förekomst av vattendirektivets prioriterade ämnen och den ekologiska statusen är bristfälliga. Under perioden fortsätter övervakningen av några av vattendirektivets prioriterade ämnen i tre vattenområden. Arbete inleds också med att ta fram ett program för övervakning av ekologisk status i sjöar och vattendrag.

I VP 2010 beskrivs följande miljöövervakning samt särskilda insatser inom området:

- Program för övervakning av ekologisk status
- Recipientspecifika bedömningsgrunder
- Genomförande av program för övervakning av miljögifter
- EU-projekten ScorePP respektive COHIBA
- Badvattenprofiler för strandbad
- Badvattenprovtagning

Flera av ovanstående insatser löper vidare som behov under den resterande delen av perioden 2011-2013 och utöver dem, tillkommer följande behov efter 2010:

- Rutiner för utsläppshändelser
- Substansflödesanalys: Fosfor
- Substansflödesanalyser: Tungmetaller och organiska miljögifter

- Scenarioverktyg.

ÖVERVAKNING AV BIOLOGISK MÅNGFALD

Förändringar i stadens ekologiska infrastruktur behöver följas upp och uppdatering behövs av den tolv år gamla Biotopkartan, som används i stadens verksamheter och som är en grund för stadens habitatverktyg. Miljöövervakningens delområden är landskaps-, naturtyps- respektive artövervakning samt särskilda insatser knutna till dessa delområden. År 2010 planeras samarbete med studenter från ITM, med fokus på ekologiska effekter av miljögifter i akvatiska ekosystem.

I VP 2010 beskrivs följande miljöövervakning samt särskilda insatser inom området:

- Program för övervakning av biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Landskap: Stadens habitatverktyg – validering och kompletterande del om vissa vattenlevande arter (kompletteringen färdigställs 2010). Analysarbete.
- Naturtyper: Inleda arbetet med uppdatering av Biotopkartan.
- Naturtyper: Stadens stränder (strandinventeringen avslutas 2010) och andra prioriterade naturtyper – inventering och förändringsanalys
- Arter: Stadens groddjur samt prioriterade arter enligt ArtArken – uppföljning av tillstånd och trender samt effekt av åtgärder
- Arter: ArtArken, Stockholms artdata-arkiv – åjourhållning.
- Arter: ArtArken, Stockholms artdata-arkiv – utveckling av ArtArken på webben.

Samtliga ovanstående ”delprogram”, utom eventuellt utveckling av ArtArken på webben, löper vidare som behov under resterande del av perioden.

ÖVERVAKNING AV MILJÖNS INVERKAN PÅ MÄNNISKORS HÄLSA

Övervakningsområdet har flera ”övervakningsprogram” och insatser kopplade till omgivningsbuller. Vid sidan av detta finns inom övervakningsområdet även en uppföljning som belyser stockholmarnas attityder till miljö och deras miljövanor. Medborgarenkäten är en grund för att fastställa och följa upp indikatorer i miljöprogrammet. Tidigare fanns en tjänst dedikerad åt övervakning av inomhusmiljön. Detta behov kvarstår, bland annat när det gäller att bevaka utvecklingen inom området och att ta fram indikatorer som bättre speglar samband med upplevda brister i inomhusmiljön än vad ventilationen gör.

Miljöövervakning eller särskilda insatser som redovisas i VP 2010 är:

- Medborgarenkäten
- Uppdatering av bullerkartläggning

- Fortsatt utveckling av bullerdatasen
- Ljudnivån i Stockholms parker och rekreatiomsområden
- Mätdata från våra fasta mätstationer för buller
- Enkätundersökning till boende i nya bostäder i trafiknära lägen

Flera av ovanstående aktiviteter löper vidare som behov under den resterande delen av perioden och utöver dem, tillkommer följande behov efter 2010:

- Beräkning av antal exponerade i olika ljudintervall.
- Förbättrat underlag från trafikräkningar vid stadens vägnät.
- Bulleremissioner från olika tågtyper.
- Förekomst av tyst sida.
- Ljudnivåer på innergårdar.
- Bullrets utveckling inom miljözonen.
- Bullerexponering vid äldreboenden.
- Akustiska egenskaper vid befintliga vägbeläggningar.
- Förekommande hustyper och risker.

ÖVERGRIPANDE INSATSER

Rutiner och system för att bättre lagra och tillgängliggöra mät-/rådata från t.ex. vattenövervakningen behöver utvecklas. Denna insats redovisas under vattenövervakningen i VP 2010, men har nu flyttats till de övergripande insatserna eftersom insatsen även kan vara aktuell för andra miljöövervakningsområden. Kvaliteten på förvaltningens information på webb och intranät förbättras kontinuerligt. Miljöbarometern kan i större utsträckning användas för att redovisa resultat från miljöövervakningen. Detta beskrivs även översiktligt i VP 2010. I den långsiktiga miljöövervakningsplanen beskrivs insatsbehoven översiktligt enligt följande:

- Miljöbarometern: Kommunikationsinsatser till prioriterade målgrupper
- Miljöbarometern: Utveckla kartfunktioner.
- Miljöbarometern: Utveckla importfunktioner.
- Miljöbarometern: Översättning till engelska.
- Databas för mätdata/rådata.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 Rapporten *Miljöövervakningsplan 2009-2013*.